

Romanssi- kertomukset 2000-luvulla

Parinmuodostuksen juonia ja murtumia
kirjallisuudessa ja populaarikulttuurissa

TAMPERE
UNIVERSITY
PRESS

Toimittaneet
Hanna Samola,
Saija Isomaa &
Matias Nurminen

Romanssikertomukset 2000-luvulla

Romanssikertomukset 2000-luvulla

Parinmuodostuksen juonia ja murtumia
kirjallisuudessa ja populaarikulttuurissa

Toimittaneet

Hanna Samola, Saija Isomaa & Matias Nurminen

Tampere University Press
<https://edition.fi/tup>
<https://isni.org/isni/0000000507168743>

©2024 Tekijät ja Tampere University Press

Tämän teoksen sisältö (ellei toisin mainita) on julkaistu Nimeä-EiKaupallinen-EiMuutoksia 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä (CC BY-NC-ND 4.0). Aineistoa saa jakaa ja levittää edelleen missä tahansa välineessä ja muodossa, kunhan tekijä mainitaan. Aineistoa ei saa hyödyntää kaupallisesti eikä sitä saa julkaista muokattuna. Tutustu käyttöehtoihin osoitteessa <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.fi>.

Typografia
Markus Itkonen

Taitto
Eija Kylmäniemi

Kannen toteutus
Jonna Lahti

ISBN 978-952-359-054-0 (PDF)
ISBN 978-952-359-055-7 (painettu, nid.)

Kustantaja: Tampere University Press, Tampere, Suomi
Painopaikka: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

Viittausohje:
Samola, H., Isomaa, S. & Nurminen, M. (toim.) 2024. *Romanssikertomukset 2000-luvulla: Parinmuodostuksen juonia ja murtumia kirjallisuudessa ja populaarikulttuurissa*. Tampere: Tampere University Press. <https://doi.org/10.61201/tup.864>

Sisällys

- 1 Saatesanat: Millaisten romanssikertomusten keskellä elämme? 7
Hanna Samola, Saija Isomaa & Matias Nurminen

- 2 Parinmuodostuskertomukset transmediaalisena lajikenttänä
2000-luvun kirjallisuudessa, televisiossa ja elokuvassa 16
Saija Isomaa, Hanna Samola & Matias Nurminen

I

Romanssi voimavarana ja itsetutkiskelun välineenä

- 3 ”Minä tarvitsen keväisen voikukan”: Romanssigenre affektiivisena
lajina ja myönteisten tunteiden lähteenä nuortendystopioissa 45
Saija Isomaa
- 4 Romanttinen viihde symbolisena resurssina: Riikka Pulkkinen chick lit
-pienoisromaani *Iiris Lempivaaran levoton ja painava sydän* 64
Laura Karttunen
- 5 Räätelöityjä kaavoja toden ja fantasian rajoilla: Romanssimekaniikat
Dragon Age -roolipelisarjassa 82
Hanna-Riikka Roine

II

Romanssin muunnelmia

- 6 Laura Gustafssonin romaani *Huorasatu Pretty Woman* -elokuvan
parodisena uudelleenkirjoituksena 101
Hanna Samola
- 7 Romanssin, chick litin ja self help -kirjallisuuden lajien parodinen
risteytyminen Henriikka Tavin romaanissa *Tellervo* 122
Maria Laakso
- 8 Nykyajan goottilainen romanssi ja kamppailu patriarkaattia vastaan
Grooot-nimimerkin kirjoittamassa *Harry Potter* -fanifiktio tekstissä
Galleons and Sickles and Knuts, Oh My! 141
Helena Mäntyniemi

III Romanssin varjopuolella

- 9 Romanssin varjo: *Ensitreffit alttarilla* hypoteettisena, nurin käännettynä ja julman optimistisena avioliittojuonena 163
Maria Mäkelä
- 10 Rakkauden pudotuspeli: Suljetun ajallisuuden rakentuminen *The Bachelor* -tositelevisiosarjassa 179
Mikko Mäntyniemi
- 11 “What would it take to make you a queen?”: Viettelykertomuksen sukupuolittuneisuudet draamasarjassa *Mad Men* 201
Matias Nurminen
- 12 Kieliteltyjä leikkejä: Seksin sopimuksenvaraisuuden kielellistäminen Essi Tammimaan eroottisessa romaanissa *Isän kädestä* 221
Noora Vaakanainen

IV Jälkisanat

- 13 Coda, eli pysäytyskuva romanssin ikuisuuskysymyksen vastauksiin 241
Matias Nurminen

Kirjoittajat 247

1

Saatesanat

Millaisten romanssikertomusten keskellä elämme?

Hanna Samola, ORCID: 0000-0002-3810-6105

Saija Isomaa, ORCID: 0000-0003-0313-383X

Matias Nurminen, ORCID: 0000-0002-1242-6995

Jos *Humisevan harjun* Catherine ja *Rouva Bovaryn* Emma eläisivät ajassamme ja kärsisivät rakkauden tai sen puutteen tähden, he saattaisivat saada apua pariterapiasta, psykologeilta ja avioerojuristeilta, kirjoittaa Eva Illouz teoksessaan *Why Love Hurts: A Sociological Explanation* (2012, 2). Vaikka nykyajan ihminen voi ostaa ammattiapua rakkausongelmiinsa, ei rakkaus ole muuttunut aiempaa helpommaksi. Rakkauden etsiminen voi osoittautua tuloksettomaksi, ja rakkauden löydyttyä ihminen voi tylsistyä tai riitaantua kumppaninsa kanssa ja päätyä lopulta eroamaan tästä (mt., 3). Parisuhteiden solmimisen, niissä elämisen ja niistä eroamisen ongelmat nähdään Illouzin mukaan usein yksilöpsykologisina haasteina, vaikka parisuhteet ovat myös ja ehkä jopa ennen kaikkea yhteiskunnallinen kysymys.

Parisuhdemallit ja niitä koskevat kulttuuriset uskomukset ovat jatkuvassa muutoksen tilassa. Esimerkiksi sosiologia ja historiantutkimus luovat valaisevaa tietoa parinmuodostuksen ja yhdessä elämisen historiasta ja käytännöistä. Kirjallisuuden- ja kulttuurintutkimuksen näkökulmasta on kuitenkin kiinnostavaa ja tärkeää katsoa myös sitä, millaisessa kertomustodellisuudessa ja diskursiivisessa ympäristössä ihmiset elävät elämäänsä ja tekevät ihmissuhteitaan koskevia ratkaisuja. Millaisia parinmuodostuskertomuksia kirjallisuus ja muut mediat kertovat ja millaisia malle-

ja ne tarjoavat? Kokoelmamme artikkelit tutkivat, mitä tapahtuu kertomuksille, kun parisuhdemallit ja -normit muuttuvat. Ovatko kertomukset päivittyneet muuttuneiden parisuhdekäsitysten ja yhteiskunnallisten keskustelujen myötä vai toistavatko ne ikiaikaisia käsityksiä romansseista, rakkaudesta ja parisuhteista? Mitkä romanssikertomustyyppit periytyvät meille menneiltä sukupolvilta ja mitkä ovat oman aikamme luomuksia?

Parisuhteisiin liittyvät arvot ja normit eivät ole pysyviä, vaan eri aikoina ja paikoissa on ollut hyvin erilaisia käsityksiä parisuhteiden muodoista ja avioliiton merkityksestä. 2020-luvun alkuvuosina suomalaisessa mediassa ja kulttuurituotteissa on käsitelty heteromonogamiasta eroavia suhdemuotoja: esimerkiksi Selma Vilhusen ohjaama elokuva *Neljä pientä aikuista* (2023) käsittelee polyamoriaa ja siihen liittyviä tunteita. Samaan aikaan esimerkiksi *Ensitreffit alttarilla* ja monet muut kumppaninetsintäohjelmat esittävät hyvinkin perinteisiä käsityksiä parisuhteesta ja sen vaiheista yhteen muuttoineen ja häineen – joskin eri järjestyksessä kuin on totuttu. Mielipiteitä jakavaa sokerideittailua¹ on myös käsitelty mediassa, ja ulkomailla aihe on alkanut näkyä myös romanssikertomuksissa ja dokumenttien aiheena (esim. *Köp mina trosor*, Ruotsi, 2023).

Anthony Giddens (1993, 61–64) esitti 1990-luvulla tutkimuksessaan *The Transformation of Intimacy*, että länsimainen parisuhdemalli oli vaihtumassa elinikäistä avioliittoa painottavasta heteronormatiivisesta romanttisesta rakkaudesta moniarvoisempaan ”yhdessä kulkevan rakkauden” (confluent love) malliin, jossa parisuhdetta jatketaan niin kauan kuin molemmat osapuolet kokevat sen mielekkääksi. Velvollisuuksien sijasta korostetaan tunteita, intimitettä ja erotiikkaa. 2000-luvulle tultaessa perherakenteiden kirjo on entisestään lisääntynyt ja avioliittojen määrä on vähentynyt (Miller 2020, 1140–1141). Ihmiset tekevät yhä vapaammin perhemuotoa koskevia valintoja.

Kun avioliitto tai parisuhde eivät ole enää taloudellisista syistä välttämättömiä ja yhä useampi valitsee lapsettomuuden tai itsellisen vanhemmuuden, saattaa kumppanuuden ja erotiikan merkitys parisuhteissa korostua (Kontula 2016, 68–69). Vaikka sinkkuuteen tai lyhyisiin seksisuhteisiin ei ole enää pitkään aikaan suhtauduttu kovin kielteisesti, ainakin Finsex-kyselyjen mukaan monet suomalaiset ajattelevat seksin olevan parempaa pitkissä parisuhteissa (Väestöliitto 2017). Pitkä parisuhde näyttäytyy edelleen ihanteellisena ja tavoiteltavana suhdemuotona. Vakiintuneet parisuhteet ja vireä parisuhdeseksi ovat osa pikkuporvarillista hyvinvointipuhua, ja säännöllinen mutta yllätyksellinen seksi on osa jatkuvaa työtä intohimon liekin ylläpitämiseksi, toteaa Riikka Suominen (2024, 55) *Imagen* (5/2024) esseessään. Jotta kansalainen saisi itselleen vakituisen tai lyhytaikaisemman seksikumppanin, kannattanee hänen ladata puhelimeensa deittisovellus.

Romanttisista suhteista on nettideittailun myötä saattanut tulla hyödykkeitä, joita tuotetaan liukuhihnalla ja kulutetaan nopeasti ja tehokkaasti, uumoilee Eva Illouz (2007, 91) teoksessaan *Cold Intimacies: The Making of Emotional Capitalism*. Kuten

¹ Sokerideittailulla tarkoitetaan yleensä vanhemman miehen ja nuoremman naisen vastikkeellista deittailua, johon sisältyy usein mutta ei välttämättä aina seksiä.

varmasti jokainen nettideittaillut tai tinderöinyt on huomannut, internetsovellusten tarjoama valintojen maailma on yleensä kuvitteellinen ja pettymyksiä on luvassa viimeistään siinä vaiheessa, kun mennään treffeille. Onko parinmuodostukseen liittynyt ajatus toisen ihmisen ainutkertaisuudesta vaihtunut ajatukseen vaihdettavuudesta? Rakastumista on pidetty odottamattomasti tapahtuvana, järkiperusteet unohtavana epifanisena kokemuksena, mutta internet ohjaa käyttäjiään pikemminkin laskelmoivaan tai järkipäraseen kumppaninvalintaan. (Mt., 90.) Elämme tässä mielessä epäromanttisessa ajassa. Nykyhetken parinmuodostukseen vaikuttavat myös aiempaa rationaalisempi neuvottelu työn- ja vastuidenjaosta parisuhteissa sekä naisten ja miesten arvojen ja asenteiden etäännyminen toisistaan (esim. Fekete 2022, 3; Nuuttila 2024). Vaikka ihmisten väliset suhteet olisivat muuttuneet aiempaa laskelmoidummiksi, useimmilla ihmisillä lienee ikävä toisen luo tänäkin päivänä.

Avaamme artikkelikokoelmassamme näkökulman 2000-luvulla kerrottuihin parinmuodostuskertomuksiin kirjallisuuden- ja kertomustutkimuksen kautta rikastaaksemme aiheesta käytyä keskustelua ja nostaaksemme esiin aikamme parinmuodostuskertomusten piirteitä. Kertomusten mekanismien ja historian ymmärtäminen voi avata kriittisen näkökulman myös niiden esittämiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin.

2000-luku on nähty niin kertomusbuumin kuin myöhäiskapitalistisen tarinatalouden aikakautena, ja kertomusten valtaan ja vaaroihin maailman merkityksellistäjinä ja identiteettien tuottajina on kiinnitetty uudenlaista huomiota (ks. esim. Mäkelä et alii 2021). Trendi näkyy myös parinmuodostuskertomuksista käydyssä keskustelussa. Esimerkiksi Hollywoodissa tuotettuja romanttisia elokuvia on kritisoitu haitallisten toimintamallien normalisoinnista ja keskittymisestä valkoisten keskiluokkaisten heteroiden parisuhteisiin. Tilalle on toivottu eettisempiä kertomuksia, jotka kuvastavat laajemmin aikalaisyhteiskunnan identiteettien ja kokemusten moneutta. (Esim. Sankey 2019.) Eettistä keskustelua romanssikertomusten inklusiivisuudesta ja rasisisista stereotyyppioista on käyty esimerkiksi Yhdysvaltojen romanssikirjoittajien ammattiliitossa *Romance Writers of America* (esim. Farzan 2020; Willingham 2020).

Nykyhetken viiheromansseissa on jo näkyvissä merkkejä siitä, että romanssikertomusten inklusiivisuus on lisääntymässä: perinteinen rajautuminen valkoihoisten, fyysisesti viehättävien ja vammattomien keskiluokkaisten heterojen rakkaussuhteisiin on saamassa rinnalleen monipuolisempia representaatioita. Netissä julkaistussa fanifiktiossa moniarvoistuminen on tapahtunut jo aiemmin, ja monet fanifiktioiteististä ovat eettisesti tiedostavia, identiteettien ja kehojen moninaisuutta ja suostumusta korostavia kertomuksia. Kriittisestä vireestä huolimatta suuri osa fanifiktiosta kuuluu kuitenkin edelleen romanssigenreen ja kuvaa romanttisten ihmissuhteiden syntyä – genrestä ei ole luovuttu, vaan se on pikemminkin moniarvoisen uudelleenkirjoituksen kohteena.

Heteronormin ja perinteisten sukupuoliroolien murtaminen sekä muu eettinen tiedostavuus näkyy romanssigenreäkin selvemmin lapsille ja nuorille suunnatuissa kulttuurituotteissa, kuten satuelokuvissa sekä lasten- ja nuortenkirjallisuudessa. Eräissä 2000-luvulla ilmestyneissä Disney-elokuvissa, kuten *Frozen* I-II:ssä (Yhdysvallat, 2013 ja 2019) ja *Vaianassa* (Yhdysvallat, 2016), heteroparisuhdetta ei enää

esitetä päähenkilön päämääränä tai toiveiden täyttymyksenä. Rebecca Solnitiin lastenkirja *Cinderella Liberator* (2019) uudelleenkirjoittaa Tuhkimo-satuja ja esittää Cinderellan suurimpana haaveena muiden auttamisen ja mielekkään työn tekemisen – parisuhteeseen prinssi ja Cinderella eivät keskenään päädy. Hannele Lampelan ja Ninka Reitun lasten kuvakirja *Prinsessa Pikkiiriikin astetta paremmat iltasadut* (2018) tuo suostumuksesta käydyn keskustelun Prinsessa Ruususen uudelleenkirjoitukseen kritisoimalla nukkuvan neidon suutelua. Siiri Enorannan nuortenkirjoissa kuvataan ihastumisia ja rakastumisia, jotka eivät noudata perinteistä heterokaavaa, ja Dess Terentjevan säeromaaneiden *Ihana* (2021) ja *Freestyle* (2023) aiheisiin lukeutuvat pansksuaalisuus ja aseksuaalisuus.

Televisiokin on uudistanut tarjontaansa. Eräs 2000-luvun ilmiöistä ovat uudentyyppiset parinmuodostukseen keskittyvät tosi-tv-ohjelmat, jotka leviävät ohjelmaformaateina maasta toiseen. Ne ovat nousseet huippusuosituiksi erityisesti 2010-luvun aikana niin kansainvälisesti kuin Suomessa, jossa formaatit ovat saaneet miltei vääjäämättä paikallisen version. Tositelevisiossa on pyritty yleensä heteroseksuaaliseen parinmuodostukseen tai parisuhteen kestävyys testaukseen esimerkiksi kokkaamalla *Sinkkuillallisilla* (Britannia, 2010) tai kisailemalla *Paratiisihotellissa* (Yhdysvallat 2003) sekä *Love Islandilla* (Britannia, 2005). Kohuja on synnytetty avioitumalla ensitapaamisella (*Ensitreffit alttarilla*, Tanska 2013), etsimällä kumppania alastomana (*Aatami etsii Eevaa*, Alankomaat 2014 ja *Naked Attraction*, Britannia 2016) sekä laittamalla nuoremmista miehistä kiinnostuneet äidit ja heidän vanhemmista naisista kiinnostuneet poikansa etsimään kumppania samaan ohjelmaan (*Milf Manor*, Yhdysvallat 2023). Maa- ja metsätalousyrittäjät saavat kumppaniehdokkaita kirjeitä, seuraa ja viljelyapua ohjelmassa *Maaajussille morsian* (Iso-Britannia 2001–).

Deittailurealityt pitävät osaltaan yllä käsitystä parisuhteen keskeisyydestä yksilön elämänkulussa mutta myös mallintavat, kuinka monella tapaa parisuhdetta voi etsiä ja toteuttaa nykykulttuurissa. Aivan kaikissa medioissa romanssi ei kuitenkaan ole muodostunut yhtä isoksi aiheeksi ja bisnekseksi: romanssimekaniikat ja feminiinisyysyteen yhdistetyt tunteet ovat 2000-luvulla tulleet vain vähitellen miesten ja poikien kiinnostuksenkohteiksi assosioituihin tietokonepeleihin, eikä romanttisia tarinalinjoja ole yleensä pakko pelata (ks. esim. Tomlinson 2021).

Romanssit ja muut parinmuodostuskertomukset on nykytutkimuksessa laskettu yleensä populaarikirjallisuudeksi, ja niitä on kansainvälisesti tutkittu tyypillisesti feministisessä kehyksessä sekä kulttuurintutkimuksen näkökulmasta. Avaamme artikkelikokoelmassamme uudentyyppisen näkökulman 2000-luvun parinmuodostuskertomuksiin tarkastelemalla kirjallisuuden lisäksi myös muiden medioiden kertomuksia kirjallisuustieteen ja monitieteisen kertomustutkimuksen keinoin. Tieteenalat auttavat ymmärtämään hallitsevia kertomuksia ja lajeja asettamalla ne laajoihin historiallisiin kehyksiin ja erittelemällä niiden rakenneperiaatteita, eetosta ja tunnesisältöä. Tarkka narratologinen analyysi ja monitieteisen kertomusteorian soveltaminen auttavat hahmottamaan, miten kulttuuriset tarinamallit ohjaavat parisuhteisiin liittyviä affekteja ja tunteiden verbalisoinnin tapoja. Ne myös osoittavat, miten yksilöt ja yhteisöt voivat nousta vastustamaan kulttuuristen mallien ylivaltaa. Historiallinen

lajitutkimus puolestaan tekee näkyväksi kertomustyyppien historiallisuuden ja mahdollisesti kaukaakin menneisyydestä juontuvat konventiot ja implikaatiot, jotka eivät välttämättä istu ongelmitta 2000-luvun todellisuuteen ja mielenmaisemiin. Lajien historia on tärkeä konteksti lajityypppeihin kytkeytyvien kertomusten nykykulttuurissa saamien muotojen erittelyssä ja ymmärtämisessä. Nostamme esiin myös kertomusten eettisyyden arviointiin kytkeytyvän suostumuksen, joka on noussut 2000-luvulla keskeiseksi käsitteeksi keskusteltaessa seksuaalisen kanssakäymisen etiikasta.

Kokoelman artikkelit

Kokoelman avaa kirjan toimittajien Saija Isomaan, Hanna Samolan ja Matias Nurmi- sen kirjoittama artikkeli, joka tarkastelee 2000-luvun parinmuodostuskertomuksia transmediaalisena lajikenttänä ja suhteuttaa kertomusten nykymuotoja romanssin ja muiden parinmuodostuskertomusten lajihistoriaan. Artikkelit esittää, että parinmuodostusta kuvaavia kertomus- ja lajityypppejä on mielekästä tarkastella toistensa yhteydessä mediarajat ylittäen, sillä ne kytkeytyvät sisällöllisesti toisiinsa ja hyödyntävät rakentumisessaan romanssigenreä sitä uusiin suuntiin muokaten tai vastakertomuksia luoden. Artikkelit tarkastelee, miten romanssille tyypilliset konventiot ilmenevät nykyajan audiovisuaalisessa ja kirjallisessa kulttuurissa ja millaisia uusia muotoja romanssi on saanut eri medioissa ja kulttuurissa käydyssä eettisen keskustelun myötä. Samalla eritellään, miten romanssikonventioihin on otettu eri lajeissa kriittistä ja ironista etäisyyttä.

Kokoelman ensimmäisen osion ”Romanssi voimavarana ja itsetutkiskelun välineenä” artikkelit tarkastelevat romanssigenren käyttötapoja ja funktioita nykykirjallisuudessa ja tietokonepeleissä. Romanssigenreä on väheksytty naisten viihdekirjallisuutena, eikä etenkään pokkariromansseja ole yleensä kelpuutettu kirjallisuushistorioihin tai kirjastojen kokoelmiin. Saija Isomaa kuitenkin osoittaa artikkelissaan ”’Minä tarvitsen keväisen voikukan’: Romanssigenre affektiivisena lajina ja myönteisten tunteiden lähteenä nuortendystopioissa” romanssigenren esittävän ja myös herättävän ainakin osassa lukijoita myönteisiä tunteita, joita on 2000-luvun tunnetutkimuksessa pidetty keskeisenä hyvän elämän rakennuspalikkana. Artikkelit erittelee ja vertailee 2000-luvun kotimaisia ja ulkomaisia nuortendystopioita, joista valtaosa hyödyntää romanssigenreä erityisesti teosten lopetuksissa. Isomaa väittää romanssigenren tuottavan myönteisiä tunteita nuortendystopioiden synkkiin maailmoihin.

Osiota jatkaa Laura Karttusen artikkeli ”Romanttinen viihde symbolisena resursina: Riikka Pulkisen chick lit -pienoisromaani *Iiris Lempivaaran levoton ja painava sydän*”. Se esittelee Tania Zittounin teoretisoiman symbolisen resurssin käsitteen, jolla tarkoitetaan kulttuurituotteen kuten laulun tai elokuvan käyttämistä oman elämän jäsentämisessä. Karttunen analysoi Zittounin teorian avulla Riikka Pulkisen pienoisromania (2014), jossa päähenkilön Iiris Lempivaaran iäkäs naapuri antaa

elämänohjeita erityisesti *Kauniit ja rohkeat* -saippuasarjan pohjalta. Esittäessään naisten suosiman romanttisen viihteen tärkeänä elämänohjeiden lähteenä Pulkkinen teos on Karttusen mukaan feministinen kannanotto naisia puhuttelevien mutta väheksyttyjen kulttuurituotteiden puolesta.

Osio päättyy Hanna-Riikka Roineen artikkeliin ”Räätälöityjä kaavoja toden ja fantasian rajoilla. Romanssimekaniikat *Dragon Age* -roolipelisarjassa”. Roine huomauttaa romanssien nousseen 2000-luvulla olennaiseksi osaksi pelattavaan hahmoon samastumista digitaalisissa roolipeleissä ja tarkastelee *Dragon Age* -roolipelisarjan romanssimekaniikkoja suhteessa kulttuurisiin romanssikaavoihin. BioWaren pelit erottuvat valtavirrasta heteronormista poikkeavan seksuaalisuuden kuvauksessa, mikä mahdollistaa pelaajille erilaiset, myös voimaannuttaviksi koetut romanttiset valinnat. Roine osoittaa tarkastelemiensa pelien hyödyntävän kulttuurisia romanssi- ja viettelykaavoja mutta myös mahdollistavan niistä poikkeavan romanssikertomuksen. Romanssi jää kuitenkin tarkastelluissa peleissä sivujuonteeksi – romanssista ei ole luotu digitaalisissa peleissä samanlaista rahakasta bisnestä kuin kirjallisuudessa ja elokuvassa.

Kokoelmamme toisen osion ”Romanssin muunnelmia” artikkelit käsittelevät romanssilajin muunnelmia ja parodiointia. Hanna Samola käsittelee artikkelissaan ”Laura Gustafssonin romaani *Huorasatu Pretty Woman* -elokuvan parodisena uudelleenkirjoituksena” romanttisten komedioiden ja chick lit -teosten konventioiden parodiointia sekä elokuvan *Pretty Woman* (1990) uudelleenkirjoittamista Gustafssonin *Huorasadussa* (2011). Niin *Huorasadussa* kuin *Pretty Woman* -elokuvassa on viittauksia satuihin ja satumainen juoni. Samola tarkastelee, miten *Huorasatu* kääntää nurin romanttisille komedioille ja saduille tyypillisiä heterosuhteen esittämisen konventioita. *Huorasatu* esittää *Pretty Woman*ia huomattavasti synkemmän ja realistisemmän kuvauksen seksityöstä. Siinä missä *Pretty Woman*in Vivian Ward kohtaa työssään elämänsä prinssin, Richard Geren esittämän rikkaan Edwardin, *Huorasadun* Milla joutuu torjumaan Geren tunkeilevat ehdotukset.

Maria Laakson artikkeli ”Romanssin, chick litin ja self help -kirjallisuuden lajien parodinen risteytyminen Henriikka Tavin romaanissa *Tellervo*” tarkastelee, miten Tavin *Tellervo* (2018) toistaa chick lit -kirjallisuuden konventioita esittämällä rakkautta tavoittelevan sinkku-Tellervon, joka yrittää elää self help -gurunsa oppien mukaan. Laakso esittää, että Tavin romaani varioi parodisesti rakkauteen ja romanssiin yhdistettyjä puhetapoja ja lajeja. Parodisuudestaan ja ironisuudestaan huolimatta Tavin romaani suhtautuu empaattisesti henkilöhahmoihinsa. Tavin romaanin kritiikin kärki ei kohdistu rakkautta tavoitteleviin henkilöhahmoihin vaan niihin lajeihin ja diskursseihin, jotka heidän rakkauskäsitystään muokkaavat ja ohjaavat. Laakson artikkelissa tarkastellaankin myös ironisen etäisyyden ja henkilöhahmoihin suuntautuvan empatian välistä ristivetoa.

Helena Mäntyniemi tarkastelee artikkelissaan ”Nykyajan goottilainen romanssi ja kamppailu patriarkaattia vastaan Grooot-nimimerkin kirjoittamassa *Harry Potter* -fanifiktioitekstissä *Galleons and Sickles and Knuts, Oh My*” kertomusta, joka kuvaa J.K. Rowlingin *Harry Potter* -sarjasta tuttujen Hermione Grangerin ja Severus Snapen

välille syntyvää romanssia. Mäntyniemi analysoi kertomuksen rakentumista ja keinoja suhteessa romanssin, goottilaisen romaanin ja fanifiktioyhteisön konventioihin ja osoittaa sen noudattavan romanssikaavaa kuvatessaan patriarkalisessa yhteiskunnassa kipuilevan naisen voimaantuvan miehen avulla. Mäntyniemen artikkeli osoittaa, millä tavoin nykyromanssit voivat muunnella romanssin konventioita omiin tarkoituksiinsa ja feministisiin arvoihin sopiviksi.

Kokoelman kolmas osio ”Romanssin varjopuolella” tutkii television parinmuodostuskertomuksia, viettelemistä sekä seksin ja suostumuksen esitystä nykykirjallisuudessa. Maria Mäkelän artikkeli ”Romanssin varjo. *Ensitreffit alttarilla* hypoteettisena, nurin käännettynä ja julman optimistisena avioliittojuonena” analysoi, miten häistä alkava ja tutustumiseen päättävä tositelevisio-ohjelma kääntää nurin romanttisista romaaneista ja elokuvista tutun avioliittojuonen ja miten ohjelman kerronta rakentaa mahdollisia tarinamaailmoja ja tapahtumakulkuja. *Ensitreffit alttarilla* -ohjelman kiinnostavuus syntyy pitkälti siitä, miten osallistujien ja asiantuntijoiden odotukset ja toiveet toteutuvat tai eivät toteudu osallistujapariskuntien avioliitoissa. Mäkelä esittää, että tositelevisioformaatin jaksoissa keinotekoista parisuhdeasetelmaa peilataan siihen, miten henkilöiden romanssi olisi voinut kehittyä ”oikeassa elämässä”.

Tositelevisio ei pääty tuotantokauden loppumiseen, vaan katsoja voi jännittää romansseja ja niiden hajoamisia myös todellisessa maailmassa: vaikka pari saattaa *Ensitreffit alttarilla* -kauden lopussa kertoa rakastuneensa ja jäävänsä yhteen, ilta-päivälehdet voivat samana päivänä paljastaa parin jo eronneen. Ajan kysymyksiä käsittelee Mikko Mäntyniemi artikkelissaan ”Rakkauden pudotuspeli. Suljetun ajallisuuden rakentuminen *The Bachelor* -tositelevisiosarjassa”. Artikkelitarkastelee, miten jo 28 kautta jatkunut tositelevisiosarja luo jännitettä spekulatioon pohjautuvalla sulkeutuneella ajallisuudella. *The Bachelorissa* jokaisen kauden keskushenkilö kulkee läpi varsin samankaltaisen perinteisen romanssikertomuksen, joka kehkeytyy pitkin kautta ensitreffeistä aina kihlautumiseen. Mäntyniemi tulkitsee sarjan toimivan kuitenkin neljällä erilaisella aikatasolla – kaupallisella, kaudellisella, jaksollisella ja juontajan ajallisuudella – muodostaessaan katsojille kertomuksen romanttisesta matkasta.

Viettelykertomus on löytänyt 2000-luvulla aivan uudenlaisen suosion, mutta perinteisten kaavojen ohella on tarjottu myös kriittisiä, viettelemisen sukupuolittuneita rooleja ja odotuksia purkavia teoksia. Matias Nurminen käsittelee viettelijähahmojen sukupuolirooleja artikkelissaan ”’What would it take to make you a queen?’ Viettelykertomuksen sukupuolittuneisuudet draamasarjassa *Mad Men*”. Nurminen analysoi erään menestyneimmän nykyaikaisen viettelykertomuksen, palkitun draamasarjan *Mad Menin* (2007–2015) viettelijähahmojen Donin ja Joanin sukupuolittuneita rooleja 1960-luvun Yhdysvaltojen mainosmaailman sykkeessä. Sarja toimii eräänlaisena retrospektiiviseen katseeseen turvautuvana peilinä, joka käy keskustelua miesten ja naisten seksuaalisesta toimijuudesta sekä sen sokeista pisteistä. Nurminen osoittaa sarjan vastaanoton kautta *Mad Menin* paljastavan ummehtuneita ja kaksinaismoralistisia käsityksiä seksuaalisuudesta ja suostumuksen kysymyksistä ajassamme, jonka olettaisi kirineen kauas sarjan kuvaamasta epätasa-arvoisesta maailmasta.

Kokoelman viimeisessä artikkelissa ”Kieliteltyjä leikkejä: Seksin sopimuksenva-
raisuuden kielellistäminen Essi Tammimaan eroottisessa romaanissa *Isän kädestä*”
Noora Vaakanainen perehtyy parinmuodostamisen valtdynamiikan esittämisen
keinoihin eroottisessa kirjallisuudessa. Vaakanainen tarkastelee, miten Essi Tam-
mimaan eroottisen romaanin *Isän kädestä* (2018) päähenkilöt neuvottelevat pari-
suhteessaan suostumuksellisuudesta BDSM-seksissä. Vaakanaisen mukaan seksin
rajojen kielellistämisen keskeisyys ilmenee kerronnassa erilaisina etulaistuvina kieli-
leikkeinä sekä rakastavaisten välisenä kaiuttavana vuoropuheluna. Vaakanainen kyt-
kee suostumuksen neuvottelun seksin leikillisyyteen sekä tutkii, mitä leikillisyydelle
käy, kun neuvottelu epäonnistuu.

Kokoelman päättää epilogi, jossa kirjan toimittaja Matias Nurminen pohtii tämän
hetken romanttisia kertomuksia ja niistä käytyä keskustelua. Ajassamme on useita
toistaan eroavia käsityksiä ja näkemyksiä parisuhteista ja parinmuodostuksesta: osa
kokee jääneensä parisuhdemarkkinoiden ulkopuolelle, kun taas osa juhlii vapautu-
mistaan hetero- ja parisuhdenormeista.

Kirjallisuus

- Farzan, Antonia Noori 2020. A romance writer called a novel racist. Now the industry is in chaos and its top awards have been canceled. *Washington Post*, 8.1.2020. <https://www.washingtonpost.com/nation/2020/01/08/romance-writers-america-cancels-awards-program-writer-racism-controversy/>, katsottu 24.3.2023.
- Fekete, Maleah 2022. Confluent Love and the Evolution of Ideal Intimacy: Romance Reading in 1980 and 2016. *Journal of Popular Romance Studies*, 11, 1–30.
- Giddens, Anthony 1993. *The transformation of intimacy: Sexuality, love and eroticism in modern societies*. Stanford: Stanford University Press.
- Illouz, Eva 2007. *Cold Intimacies. The Making of Emotional Capitalism*. Cambridge: Polity Press.
- Illouz, Eva 2012. *Why Love Hurts: A Sociological Explanation*. Cambridge: Polity Press.
- Kontula, Osmo 2016. *Lemmen paula. Seksuaalinen hyvinvointi parisuhdeonnan avaimena*. Perhebarometri 2016. Katsauksia/Väestöliitto, Väestötutkimuslaitos. E50/2016.
- Miller, Gabe H. 2020. Future trends in marriage and family. Teoksessa *International Handbook on the Demography of Marriage and the Family*. Toim. Farris, D. N., & Bourque, A. J. J. Cham: Springer International Publishing, 307–315.
- Mäkelä, Maria, Samuli Björninen, Laura Karttunen, Matias Nurminen, Juha Raipola & Tytti Rantanen 2021. Dangers of narrative: A critical approach to narratives of personal experience in contemporary story economy. *Narrative*, 29(2), 139–159.
- Nuuttila Sakari 2024. Railo repesi nuorten naisten ja miesten arvomaailmojen välille – tutkija näkee taustalla huolestuttavan kehityksen. Yle 6.2.2024. <https://yle.fi/a/74-20073201>, katsottu 6.6.2024.
- Sankey, Elizabeth 2019. *Romantic comedy*. (Iso-Britannia.) Ohjaus: Elizabeth Sankey. Tuotanto: Chiara Ventura, Oskar Pimlott ja Jeremy Warmesley / A Montgomery Avenue Production. Ensi-ilta 25.1.2019.
- Suominen, Riikka 2024. Seksipakko. *Image* 5/2024, 54–56.
- Tomlinson, Christine 2021. Priority pixels: the social and cultural implications of romance in video games. *Information, Communication & Society* 24(5), 717–732. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2021.1874478>
- Väestöliitto 2017. FINSEX: Seksuaaliasenteet. <https://www.vaestoliitto.fi/artikkelit/finsex-seksuaaliasenteet/>
- Willingham, AJ 2020. A romance novelist accused another writer of racism. The scandal is tearing the billion-dollar industry apart. CNN, January 14, 2020. <https://edition.cnn.com/2020/01/13/us/romance-writers-association-rita-awards-novel-scandal-trnd/index.html>, katsottu 23.9.2022.

2

Parinmuodostuskertomukset transmediaalisena lajikenttänä 2000-luvun kirjallisuudessa, televisiossa ja elokuvassa

Saija Isomaa, ORCID: 0000-0003-0313-383X

Hanna Samola, ORCID: 0000-0002-3810-6105

Matias Nurminen, ORCID: 0000-0002-1242-6995

Parinmuodostus on ollut ihmiskunnan historiassa sen jatkuvuuden ehto. Parien muodostumista on myös kuvattu kirjallisuudessa alusta asti: länsimaisessa perinteessä antiikin mytologia tihkuu viettelyitä ja rakastumisia, ja *Raamattukin* alkaa kertomuksella maailman ja ensimmäisen ihmisparin luomisesta. Rakkausrunous on yksi lyriikan keskeisistä alueista, ja se on tuottanut antiikista asti arvostettuja kuvauksia rakkauden kokemuksesta ja tunnekirjosta. Parinmuodostusten vanavedessä ovat kuitenkin kertomusten historiassa kulkeneet myös väkivalta ja raiskaukset.

Aihepiirin ympärille muodostuvaan lajikenttään kytkeytyvät kertovat lajityypit, kuten romanssi, viettelykertomus ja eroottinen kertomus historiallisine variantteineen, eivät kuitenkaan ole historian saatossa useinkaan olleet lajihierarkian yläpäässä. Niihin on ennemminkin kohdistunut ristiriitaisia tunteita ja paheksuntaa, eroottisen fiktion ja aviorikosromaanin kohdalla jopa jälkikäteissensuuria ja moraalioikeudenkäyntejä. Romanssipokkareita on paheksuttu naisten mielihyvälukemistona, ja kokonaisia kirjoja on kirjoitettu romanttisen rakkauden mediaesitysten epärealistisuudesta ja haitallisuudesta ihmissuhteille (esim. Galician 2004).

Millaisia romanssikertomuksia luodaan ja kulutetaan ajassamme, jossa elämäntavat ja parisuhteet ovat entistä moninaisempia? Ovatko kertomusten tarjoamat mallit päivittyneet yhteiskunnallisten keskustelujen ja muutosten myötä vai toistavatko uudetkin kertomukset ikiaikaisia käsityksiä rakkaudesta ja parisuhteesta?

Tämä artikkelikokoelma tarkastelee 2000-luvun romanssien ja muiden parinmuodostuskertomusten kenttää transmediallisesti eli mediarajat ylittäen – viihteellisinä pidettyjä lajeja, kuten chick litiä ja tosi-tv-ohjelmia unohtamatta.

Teos tunnistaa ja erittelee eri medioiden lajeja ja kertomustyyppejä, joita ei ole aiemmin tutkittu toistensa yhteydessä. Se tarjoilee läpileikkauksen romanssien ja parinmuodostusten kiehtovaan ja ajoittain synkkäänkin tarinakudelmaan.

ISBN 978-952-359-055-7

 TAMPERE
UNIVERSITY
PRESS

